

Язык пословиц и поговорок универсален: одинаков по смыслу и в то же время различен по своим национальным и ментальным особенностям. В настоящей статье рассматриваются особенности, сходство и различия казахских, турецких пословиц и поговорок, их общий смысл, а также национальные оттенки, колорит двух разных народов и культур.

Resume

In all nations proverbs usually talk about values of humanity. Common part of proverbs is that they talk about human values. Language and examples used to visualize the proverbs distinguish each nation's proverbs from others. In this article author talks about similarities and differences between Kazakh and Turkish proverbs.

KAYNAK KÜLTÜR ARACILIĞIYLA TÜRK ATASÖZLERİNİN ÖĞRETİMİNDE İNSTAGRAMIN ÖNEMİ

Паттуллаева Хуршида, Жұман Гүлниса

Сулейман Демирель Университеті

Педагогикалық және гуманитарлық ғылымдар факультеті

Математика бөлімінің 2-курс студенті

Жетекшісі: ф.ғ.к., ассист.проф. Ж. А. Тұрымбетова

Özet

Atasözleri milletlerin hafızalarının, yaşantı ve deneyimlerinin, kültürlerinin, olay ve durumlara yaklaşım tarzlarının, bakış açılarının yansıdığı kısa, özlü ifadelerdir. Anlatıma derinlik, kolaylık ve akıcılık kazandıran bu

kalıp ifadeler, kültürel bilincin nesilden nesile aktarımı ve devamlılığı noktasında Türkçe eğitimi içerisinde kendine önemli bir yer edinir. Atasözlerinin sahip oldukları bu özellikler onları ana dili öğretimin yanı sıra yabancılara Türkçe öğretiminin de temel meselelerinden biri hâline getirmiştir. Yabancılara Türkçe öğretiminde önemi sıkça vurgulanan kültürel aktarımın en kolay ve hızlı şekilde yapılabileceği ürünler olarak atasözleri ön plana çıkmaktadır.

Makalede, yabancılara Türkçe öğretiminde atasözlerinin öğretiminde ana dili ile hedef dil arasındaki benzerliklerden faydalanmanın önemi üzerinde durulmuştur. Buradan hareketle Türkçe ve Kazakça'da benzerlik arz eden atasözleri tespit edilmiş ve bir liste hazırlanmıştır. Hazırlanan liste, kelime ve anlam benzerliği olanlar ile yalnızca anlam benzerliği olan atasözleri olarak iki kısımda ele alınmıştır ve mobil uygulamalarından instagram programı üzerinde kavratılması amaç edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atasözleri, ana dili, hedef dili, mobil uygulamaları.

ТҮРІК МАҚАЛ-МӘТЕЛДЕРІН МӘДЕНИ ҚҰНДЫЛЫҚТАР АРҚЫЛЫ ҮЙРЕТУДЕ ИНСТАГРАММАНЫҢ МАҢЫЗЫ

Түйін

Мақалдар – халықтың естеліктерін, тәжірибелерін, рухани мұраларын, өмірдегі түрлі құбылыстарды жинақтап, ықшымдап пайымдайтын халық ауыз әдебиетінің бір жанры болып табылады. Ғасырлардан бері екшеліп жеткен терең мазмұнды, тақырып аясы кең сөз мәйегі. Мәдени мұраны ұрпақтан ұрпаққа жеткізу және сабақтастық тұрғысынан түрік білім беру жүйесінде мақалдардың маңызы өте ерекше. Мақал сөздердің ерекшеліктері оларды ана тілін үйренумен қатар, түрік тілін шет тілі ретінде оқытуда да негізгі мәселелерге айналған.

Шетелдіктерге түрік тілін оқытуда тіл дағдыларын меңгертуде мәдени құндылықтар арқылы қызықты әрі жылдам орындалатын тәсіл ретінде кеңінен қолданылады.

Мақалада түрік тілін шетелдіктерге үйрету барысында негізгі ана тілі мен үйретілетін шетел тілі арасындағы ұқсастықтарды пайдаланудың маңыздылығы негізге алынған. Осы орайда, түрік және қазақ тілдеріндегі мақал-мәтелдер анықталып, тізім жасалды. Дайындалған тізім екі бөлікте сөз және мағыналық ұқсастығы бар мақал-мәтелдер ретінде өңделеді және мобильді қосымшалардың ішінен инстаграм бағдарламасы бойынша үйретілуі көзделеді.

Кілт сөздер: Мақалдар, ана тілі, түрік тілі, мобильді қосымшалар.

Teknolojinin hızla gelişimi ve iletişim araçlarının çeşitliliği günümüz toplumlarını çok farklı şekillerde etkilemiş ve etkilemektedir. Globalleşen dünyada hızla sınırlar ve engeller kalkmakta, dünya küçük bir köy haline gelmektedir. Dolayısıyla toplumlar eskiye nazaran daha hızlı bir şekilde birbirleriyle etkileşim içerisine girmektedirler. Yabancı dil öğretim sürecinde kültür aktarımının son derece önemli olduğu hususunda ortak bir görüş birliğinin bulunduğunu göz önünde bulunduruyoruz. Ancak Kazak halkıyla tarihten gelen soydaşlık bağı, Kazakça ile Türkçenin akraba dil olması, dolayısıyla kültürel bir takım benzerliklerin bulunduğu hususu göz önüne alınarak biz bu çalışma ile Kazakistan Cumhuriyetinde yabancı dil olarak Türkçe'nin öğretiminde kullanılan metinlerde, kaynak kültürden (Kazak kültürü) yararlanmanın dil öğretim sürecinde ne gibi etkisinin olduğunu göstermeye çalışacağız.

Dil, birçok söz varlığını bünyesinde barındıran bütünsel bir yapıdır. (1, 83) dilin söz varlığının, yalnızca o dilin sözcüklerinin değil; deyimler, kalıplaşmış yapılar, atasözleri, terimler ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütün şeklinde belirtmektedir. Bu bütünü önemli bir parçası ve en

sağlam yapılarından olan “atasözlerinde bir ulusun düşünceleri, yaşayışları, inanışları, gelenekleri görülür. Atasözleri ulusların zekâlarındaki keskinliği, hayallerindeki genişliği, duygularındaki inceliği belirten en değerli örneklerdir. Böylece her atasözü kendi ulusunun damgasını taşır” (2, 27).

Bir milletin ve dilinin temel kültürel yapılarından olan atasözü ve deyimler, dil öğretiminde de hayati bir rol üstlenirler. Bu hayatiyet özellikle de toplumsal değerlerin öğretimi ve kültürün devamlılığı, aktarımı noktasında kendini gösterir. Bununla birlikte anlatımı güzelleştirip güçlendirerek bireye, dilehâkimiyet noktasında yetkinlik kazandırmaları, atasözü ve deyimlerin öğretimdeki önemini daha da artırır. Dolayısıyla “Türkçe öğretimi içerisinde gerek

yazılı gerek sözlü olarak bireyin kendisini yetkin bir şekilde ifade etmesinde deyim ve atasözleri en önemli dilsel birlikler olarak görülmelidir” (3, 227).

Bu çalışmada Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere Türkçe ve Kazakça’da kelime ve anlam boyutuyla benzer olan atasözlerinden tespit edilerek, 12 atasözü mobil uygulamalarından “İnstagram” aracılığıyla kavratılması amaçlanmıştır.

Günlük yaşantımızın bir parçası haline gelen akıllı telefon ve tabletler, bilgiye istenilen mekan ve zamandaulaşmamızı sağlayan ve hayatımızı kolaylaştıran mobil cihazlardır. Bu cihazlarla, tarayıcı üzerinden interneteaçık erişimsunulmasına rağmen, kullanıcılar farklı amaçlar için indirdikleri mobiluygulamaları kullanmayı dahaçok tercih etmektedirler. Çünkü, “bu uygulamalar, normal bir web sitesinden çok daha az veri kullanarak aynıbilgiye ulaşmanızı sağladığından, mobil cihazlarında internet bağlantısına sahip kullanıcılar için daha avantajlıdır”

Tablo-1:

<i>Türkçe atasözleri</i>	<i>Açıklaması</i>	<i>Kazakça atasözleri</i>	<i>Açıklaması</i>

<p>Balık baştan kokar</p>	<p>İnsanlar, kendilerini yöneten ve öncü kurumundaki kimseleri kendilerine örnek alırlar. Bir toplumda baştakilerin tutumu bozuk ise, onları kendilerine örnek alan milletin tutumunda bozuk olur. Bu durumda toplumda herşey bozulur.</p>	<p>Балық басынан шіриді</p>	<p>Адамдар өздерін қорғайтын және де өзінен жоғары топтағы адамдарды өздеріне үлгі тұтады. Бір топта жоғарыдағы адамдардың ұстанымы қате болса, оларды өздеріне үлгі тұтқан адамдардың ұстанымы да қате болады. Бұл жағдайда жұмыс жерінде барлық жұмыс бұзылады.</p>
<p>Beş parmağın beşi bir değil (olmaz)</p>	<p>İnsanlar duygu, yetenek ve benzeri konularda birbirinin tıpkısı, aynıсы değildirler. Yeraltındaki madenler gibi,</p>	<p>Бес бармақ бірдей емес</p>	<p>Адамдар сезім, қабілет және ұқсастық жағынан бірбіріменен айнымайтын, бірдей емес.</p>

	<p>insanlarda nitelik yönünde farklılık gösterirler. Bu durum, aynı yerde ve benzeri görevlerde bir arada çalışan kimseler için de söz konusudur. / Kardeşler, ana ve babaları bir olduğu halde birbirlerine benzemezler.</p>		<p>Жер астыбайлықтары сияқты, адамдарда бұл тұрғыда айырмашылықтар көрсетеді. Бұл жағдай бір жерде және бірге жұмыс жасайтын адамдар үшін де әңгіме тақырыбы. / Ағайындылар, анасы және әкесі бір болған жағдайда бірбірлеріне ұқсамайды.</p>
<p>Ауағынı yorganına göre uzat</p>	<p>İnsanın çektiği birçok sıkıntının altında maddi imkansızlıklar görülür. Kazandığından çok harcamak yada gereksiz yere israf</p>	<p>Көрпеңе қарай көсіл</p>	<p>Адамның көрген біраз қиындықтардың астарында ақшалай қолжетімсіздік көзге көрілені. Қол жеткізгенін</p>

	<p>etmek insanı zora sokar. Zillet ve keder getirir. Bundan dolayı giderlerimizi gelirlerimizi uydurmalıyız. Harcamalarımız gelirlerimizi hiçbir zaman aşmamalıdır.</p>		<p>енде көп қаржы жұмсау немесе керексіз жерге шашу адамды қиындыққа итермелейді. Жамандық және қайғы келтіреді. Сол себепті, келім кетімізді тәртіпке салуымыз керек. Жұмсаған ақшамыздың мөлшері табатын ақшамыздың мөлшерінен асып кетпеуі керек.</p>
<p>Bugünün işini yarına bırakma</p>	<p>Yaşadığımız her günün kendine özgü problemleri, sıkıntıları vardır. İş ise herşeye rağmen yapmanız gereken</p>	<p>Бүгінгі істі ертеңге қалдырма</p>	<p>Әр күніміздің өзінің мәселелері, қиындықтары бар. Жұмыс болса ештеңеге</p>

	<p>bir yükümlülüktür. Bugün yapılması gereken bir işi ertesi güne bırakmanın türlü sakıncaları vardır: Yarın daha önemli bir iş çıkabilir ve bugünkü işten önce onun yapılması gerekir. Bundan dolayı bugünkü iş yine kalır. Yada yarın çıkacak başka işte bugünküne ekleneceğinden hepsini yapmaya vakit yetmez.</p>		<p>қарамастан жасауымыз керек болған бір әдет. Бүгін жасалуы керек жұмыстың ертеңге қалдырылуының өзіндік қиындықтары бар: Ертең одан да маңызды шаруалар бола алады және бүгінгі жұмыстан да бұрын жасалуы керек болады. Сол үшін, бүгінгі жұмыс тағы да қалады. Немесе ертең шығатын жұмыс та бүгінгісіне қосылатыны үшін бәріне уақыт жетпейді.</p>
<p>Acele işe</p>	<p>İnsanlar</p>	<p>Асыққан</p>	<p>Адамдар</p>

<p>şeytan karışır</p>	<p>yaratılışlarına göre aceleci olarak dünyadaki yerlerini almaktadır. Kimi insanlar ise aceleci olmayan sabırlı bir niteliğe sahiptir. Acele etmeyen nitelikli insanlar işlerini olurlarına ve zamanına bırakarak kararlı bir şekilde olmasını sağlarlar. Acele ile işini bitirme çabası gösteren kişiler ise bu işin acelesi yüzünden bir çok detayı gözden kaçıır, yanlış olmasına sebebiyet verir; işin sonuna gelmeden çok fazla zorluk ile karşılaşır. Bundan dolayı sinirlenir, öfkelenir ve hatta şeytana uyarak yapmakta</p>	<p>шайтанның ісі</p>	<p>болмысынан асығыс болып дүниеден орын алуда. Кейбір адамдар асықпайтын сабырлы бола алуда. Сабырлы адамдар жұмыстарын тақдырға және уақыттың еншісіне салып шешім қабылдай алады. Асығыстықпен жұмысын бітіруге тырысқан адамдар болса, асығыстығының арқасында бірнеше маңызды заттарды байқамайды, қателіктің жүзеге келуіне</p>
-----------------------	---	----------------------	---

	oldukları işine son bile verebilirler.		себепші болады, жұмысының соңына жетпей өте көп қиындықтарға душар болады. Сол үшін ашуланады, ренжиді және де бұған қоса шайтанның айтқанын тыңдап жасайтын істерін жарты жолда тастап кетуі де мүмкін.
Akılsız başın zahmetini (cezasını) ayak çeker	İnsan bir şeye akıllı ile karar verir. Doğaldır ki, akıllı kıt olanın verdiği kararın da, akıllı insanın da sonunu düşünmeden verdiği kararın sonuçlarına bütün bir beden katlanacaktır. İnsan, verdiği kararların	Басы істемесе, аяғының соры	Адам әрбір нәрседе ақылымен шешім қабылдайды. Ақлы аздың қабылдығын шешімнің де, ақылды адамның артын ойламай

	<p>kötü sonuçlarını görmeye başlayınca telaşa kapılır, şuraya buraya koşturmaya başlar. Bunun sonucu olarak ayaklar daha ziyade yorulur. / Bir ailede, bir işlemede... bir devlet yöneticisi konumunda insanların aldığı yanlış kararın sıkıntısını, yönetilen konumundeki bireyler çeker.</p>		<p>қабылдаған шешіменің де нәтижесінен бүтін дене қиындық шегеді. Адам қабылдаған шешімдерінің теріс нәтижелерін көре бастағанда қобалжиды, әрі бері жүгіре бастайды. Бұның нәтижесінде аяқтар бәрінен көп шаршайды. / бі отбасында, бір жұмыс басында... бір ел басшысы болған кезде адамдарның қабылдаған қате шешімдерінің зардабын қоластындағы</p>
--	--	--	---

			жұмысшылары шегеді.
Akıl para ile satılmaz	İnsana ait bazı meziyetler vardır ki, bunları para ile birine aktarmak yada birinden almak mümkün değildir. Akıl, fazilet ahlak gibi şeyler ya doğuştan vardır yada yaşayarak kazanır. Nice varlıklı insanlar var ki, deli gibi davranırlar, nice yoksullarda akıllıca işler yaparlar. Eğer akıl para ile satın alınabilseydi, zenginler ilk önce diğer insanların aklını toplarlardı. Fakat bu mümkün değildir, çünkü akıl Allah vergisi bir nimettir.	Ақыл базарда сатылмайды	Адамға тиесілі сондай бір құндылықтар бар, оларды біреуге ақшаға айырбастау немесе біреуден сатып алу мүмкін емес. Ақыл, адам бойындағы қасиеттер, әдеп сияқты нәрселер немесе адам туылғаннан бойында болады, немесе өмір сүру барысында иеленеді. Сондай адамдар бар, ессіз сияқты әрекет жасайды, сондай адамдар бар,

			қиын жағдайларда ақылымен үлкен істер жасайды. Егер ақыл ақшамен сатыла алатын бодғанда, бай адамдар ең алдымен қадірлі адамдардың ақылын жинайтын еді. Бірақ бұл мүмкі емес, себебі, ақыл Аллаһтың бізге берген сыйы.
Ағаш жақпен еңилір	İnsanın eğitimi küçük yaşlarda mümkündür. Çocuklar küçük yaşta kolayca eğitilirler; çünkü hafızaları ve kavrama yetenekleri henüz yıpranmamıştır.	Баланы жастан	Адамды тәрбиелеу кішкентай жасында мүмкін. Балалар жас кезінде сөзге оңай бас иеді. Себебі, олардың есте сақтау қабілеті

	Büyümüş ve dünya meşgaleleri ile belleği yıpranmış, dikkatı dağılmış insanın kolay kolay eğitilemeyeceği unutulmamalıdır.		жәнеде мағлұмат қабылдау қабілеттері әлі ешбір зардап шекпеген. Жасы үлкейген және өмір қиындықтарына н шаршаған адамды оңайлықпен тәрбиелей алмайтынымызды ұмытпауымыз керек.
Ne ekersen onu bicersin	Kişiler dünya halinde neye ne kadar yatırım yaparsa ona o şekilde bu yatırımları döner. İnsanlara iyilik yaparsak yaşarlar ise ahirette bunun mükafatını alır, maddi anlamda yatırım yaparak,	Не ексең соны орасың	Адамдар өмірінде қаншалықты іс жасаса, соншалықты жемісін көреді. Адамдарға жақсылық жасасақ, жасаған жақсылығымыздың қайтарымын

	<p>insanların yaşamasına yardım ederse dünya malı malı olarak geri alır. Yapılan her maddi, manevi veya psikolojik yardımın sonrasında, karşısındaki insandan da kendisine bu yardımın geleceği unutulmamalıdır.</p>		<p>келер дүниеде аламыз. Ал егер адамдарға жақсы өмір сүруге көмектессек, дүниелік заттар ретінде қайтарылады. Яғни, мақалдың мағынасы басқаларға не істесең, сол міндетті түрде қайтарылады демек.</p>
<p>Gülme komşuna gelir başına</p>	<p>Birinin başına gelen kötü bir durum, gün olur senin de başına gelebilir. Başına gelen felakete başkalarının gülmesi seni nasıl incitirse, senin başkalarının kötü haline gülmen de onları incitir. O halde birilerinin başına gelen kötü</p>	<p>Күлме досқа келер басқа</p>	<p>Біреудің басына келген бір жағмсыз жағдай бір күні сенің де басыңа кедуі әбден мүмкін. Сені юасыңа келген жаман жағдайларға басқалардың күлгені сені қандай сезімге</p>

	<p>durumdan ötürü, onlarla sakın alay etme.</p>		<p>келтірсе, сенің басқалардың үстінен күлуің де оларды сондай бір сезімге әкеледі. Сол себепті, басқалардың басына келген жаан жағдайлар үшін оларға күлме, кемсітпе.</p>
<p>Damlaya damlaya göl olur</p>	<p>1.Küçük şeyler gereksiz görünmemeli, boş yere harcanıp tüketilmemelidir. Çünkü küçük şeylerin biriktilmesiyle büyük bir varlık oluşur.</p> <p>2.Küçük çabalar, büyük problemlerin çözümüne yardımcı olabilirler.</p>	<p>Көпті көрсең көл болады</p>	<p>Кішкентай маңызды емес заттар, іс әрекеттерді кейінге ысырып қалдырмаған абзал. Себебі, маңызды емес кішкентайлардың жиынтығы соңында үлкен бір проблемаға немесе қиын әрі ұзақ уақыт талап ететін жұмысқа</p>

			алып келеді.
Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.	İnsanı hem olumlu hem olumsuz yönde en çok etkileyen sözdür. Acı ve kırıcı söz kalp incitir, dostu düşman yaparken, tatlı ve gönül okşayıcı bir söz en zararlı kimseye bile bizim lehimize çevirir, dostumuz yapar. Sözü etkisi hiçbir zaman unutulmamalıdır.	Жылы жылы сөйлесең жылан інінен шығады	Адамға жағымды да, жағымсыз да ең көп әсер ететін нәрсе-сөз. Ауыр және қатты сөздер адамның жүрегін жаралайды, досты дұшпанға айналдырады. Ал жылы әрі тәтті сөздер дұшпаныңды да досың етіп, жаныңа жақындатады. Сөздің әсері ешбір заман ұмытылмайды, әркезге оның тигізетін әсері өте мол.

Dil öğretim sürecinin hızlı ve istenilen, hedeflenen düzeyde olabilmesi için bazı faktörlerin istenilen düzeyde gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bu

faktörler, başta etkili ve uygun bir dil öğretim yöntemi ve tekniğinin kullanılmış olması, bireylerin dil öğrenimine yönelik olumlu tutum ve davranışının olması ve kullanılan metinlerin hedef kültüre ait unsurları içermesi açısından dikkat çekici olması şeklindedir. Özellikle hedef dile ait kültürel unsurların verilmesi kelime ve gramer yapısının öğretimi kadar önemlidir. Çünkü kültür aktarımı dil öğretimi sürecinin bir parçası olup kaçınılmaz bir zorunluluktur. Dil kültür ile , kültür de dil ile gelişir ve dil ile kültür arasında ayrılmaz bir bağ oluşur. Bu nedenle kültürel öğelerden yoksun, yalnızca kelime ve gramer yapısının öğretimiyle sınırlı bir dil öğretimi süreci eksik kalacaktır.

KAYNAKLAR:

- 1 Mert E. Anadili Eğitimi ve Öğretimi Sürecinde Sözvarlığı Belirleme Çalışmalarının Önemi ve 'Deyim' Kazandırmaya Yönelik Etkinlik Önerileri//*Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 83-93, Erişim: 2009.
- 2 Aksoy Ö. A. Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1. – Ankara, TDK Yayınları, 1971.
- 3 Varioğlu B., Şeref, İ., Gedik, M., Yılmaz, İ. Deyim ve Atasözlerinin Öğretilmesinde Görsel Bir Araç Olarak Karikatürlerin Başarıya Etkisi// *Karadeniz Araştırmaları*, 41, 226-242, Erişim: 12 Mart 2014.